

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ГЕРОЇЗМУ

Однією з найактуальніших проблем сьогодення, що потребує соціально-філософського осмислення є феномен героїзму. До сьогоднішнього дня смислове навантаження поняття «героїзм» та похідних від нього залишається невизначеним остаточно і сприймається суспільством неоднозначно: від негативного відхилення до найвищого суспільного піднесення. Саме тому проблема героїзму потребує детального, всебічного вивчення, що є неможливим поза межами філософської рефлексії.

Традиції українського героїзму беруть свій початок за часів Київської Русі та формуються під впливом християнства та слов'янської міфології. Історія України дає дуже багато прикладів високого героїзму, і всі вони підтверджують ту думку, що героїзм є насамперед ознакою високої особистості. Так, великим героєм виступає князь Святослав Завойовник, усе життя якого було героїчним, бо він віддав його Русі. Буденність для нього була вторинною, поступаючись справам державним. Таким же героєм був Володимир Мономах, що поєднав у собі незрівнянну мужність і християнську гуманність, рішучість воювати та велику розсудливість. У нього, як і у Святослава, на першому місці стояла Вітчизна. Не щадити життя заради неї закликав він також і своїх дітей.

Особливе географічне положення Київської Русі та сусідство з ворожими племенами привело до того, що воїном ставав кожен, незважаючи на гендерні ознаки. Воїнська культура в цей період була просякнута народністю, всезагальністю, тому все населення орієнтувалось на військовий ідеал. Така тенденція зберігалася й за часів козаччини.

«Українською людиною пограниччя був козак, що в XVI-XVII ст. став репрезентативним типом свого народу», – відзначає І. Лисяк-Рудницький. Розглядаючи риси характерології українського народу в часи козаччини, О. Кульчицький відзначає, що на чолі світоглядних позицій українців стоять не щоденні турботи про хліб насущний, а високі духовні принципи: «Під впливом історичних чинників у козацтві центр ваги життя переноситься з турботами про саме життя на збереження лицарської честі, на завдання оборони віри як «потоїбічної трансценденції» і земних «поцейбічних вольностей» української людини. Козацька погорда до земних справ... була проявом такого «відштовхування» від самого існування в ім'я вищої форми буття».

Саме доба козаччини створила той особливий генетичний код народу, що програмував одностайно й козака, і селянина-хлібороба, і жінку-матір на відродження української нації та державності. Ось чому українська ментальність піднімає поняття «козак» до мірила вартості людини, бо це передусім мужня, з високим почуттям гідності та віддана власній державі та козацькій спільноті особистість.

Першим українським філософом, що звернувся до проблеми героїзму, був Г. Сковорода. У праці «Азбука Світу» він сформулював ідею Священного героїзму в площині філософської думки. Він вважає, що добре виконувати своє призначення у світі можна лише згідно зі своєю внутрішньою природою, «зі своїм серцем»: «Хто народжений воїном, тримайся бадьоро, озбройся, а природою скоро навчишся. Захищай хліборобство і купецтво від внутрішніх грабіжників, зовнішніх ворогів. Тут твоє щастя і радість. Бережи звання як око. Що солодше уродженому воїнові, як воєнне діло... Не бійся вмерти тілесно, бо будеш кожному хвилину терпіти смерть духовну». Отже, життя воїна, на думку Сковороди, є жертвою Богові. Обов'язком кожного лицаря є боротьба за правду разом із Богом. Саме за умов дотримання таких настанов воїн зможе досягти щастя й спасіння. Зрада героїчним ідеалам, навпаки, призведе до духовної смерті.

Наступний етап формування образу українського героя пов'язаний з другим «національним відродженням», яке відображається у працях О. Кульчицького. У дослідженнях філософ використовує метод генетичного вивчення складових психології українця. Філософ пов'язує особливості української ментальності з геополітичним розташуванням України, перебуванням українця на межі «можливого існування», випадковості, страждання, загрози смерті. Саме вплив цих негативних явищ сприяв зміні буття з нижчої форми на його вищу екзистенційну, що переступає межі буденного життя: чесність, воля, віра, героїка. Проте філософ зауважує, що наявність такого стилю життя, як «Vita heroika», формує й інший «анабіотичний» стиль життя – «Vita minima», спрямований на те, щоб перечекати й перетерпіти негоди історичного процесу.

На сучасному етапі розвитку української державності, мужність та героїзм нашого народу дозволяє вести власну гру. Саме стан «Vita heroika», у якому українці знаходяться більше восьми років, дає народу контроль над собою, щоб вести завзяту боротьбу із російською навалю, боротися там, де інші вже отримали поразку.

Звичайно, героїзація українців є негативним явищем, але саме здатність нашого народу миттєво змінювати свій стиль життя від «Vita minima» до «Vita heroika» і не дає зникнути українській нації попри багатовікові намагання наших ворогів.